

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai

Par priekšlikumu "Grozījumi Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2013. gada 26. jūnija lēmumā Nr. 1/4 "Tīkla kodekss elektroenerģijas nozarē"

Cienījamie komisijas pārstāvji,

Pamatojoties uz AS "Augstsprieguma tīkls" izstrādātajiem priekšlikumiem par Tīkla kodeksa grozījumiem, vēlamies izteikt savus komentārus, iebildumus un alternatīvos priekšlikumus par metodiku balansēšanas jaudas uzturēšanas izmaksu sadalei. Mūsu analīze balstās uz:

- Tirgus ietekmes izvērtējumu,
- Salīdzinājumu ar Igaunijas pieredzi,
- Atbilstību Enerģētikas likuma prasībām.

Problēmas un iebildumi

1. Nepamatota izmaksu pārdale un konkurences izkropļojumi:

- Balansēšanas jaudas uzturēšanas izmaksu attiecināšana uz balansēšanas pakalpojuma saņēmējiem (BPS) pēc patēriņa un nebalansa apjomiem diskriminē mazākos un jaunus tirgus dalībniekus.
- Šāda metodoloģija rada nelabvēlīgus apstākļus, salīdzinot ar lielajiem tirgus spēlētājiem. Igaunijā tika konstatēts, ka šāda pieeja mazina konkurētspēju un palielina tirgus koncentrāciju.

2. Negatīva ietekme uz atjaunojamo enerģiju ražotājiem:

- Papildu izmaksu piemērošana saules un vēja parkiem rada disproporcionālu slogu, kas kavē investīcijas un ir pretrunā ES Zaļā kursa mērķiem.
- Enerģētikas likuma 85. pants paredz, ka regulējumiem jāatbalsta atjaunojamo energoresursu attīstība un tirgus ilgtspēja.

3. Esošie nebalansa izmaksu zaudējumi:

- BPS jau sedz zaudējumus nebalansa dēļ, maksājot nebalansa cenas katrai uzskaites vienībai. Papildu tarifiem, kas balstīti uz nebalansa apjomiem, jābūt saprātīgiem, līdzīgi kā Ziemeļvalstīs (~1.15 €/MWh).
- Pārmērīgi augsti tarifi (piemēram, 40 €/MWh) apdraud mazāko dalībnieku konkurētspēju un rada neskaidrību par izmaksām.

4. Nepārredzami un neparedzami tarifi:

- Augsta tarifa ieviešana apgrūtinā tirgus dalībnieku spēju plānot un prognozēt izmaksas, radot finansiālas neskaidrības.

5. Sociālās un ekonomiskās sekas:

- Izmaksu pieaugums gala patērētājiem palielinās enerģijas cenas, kas mazinās Latvijas uzņēmumu konkurētspēju reģionāli un globāli.

6. Disproporcionāla ietekme uz atjaunīgajiem resursiem:

- Nebalansa izmaksas īpaši ietekmē vēja un saules enerģijas ražotājus, radot būtisku finansiālu slogu, kas pārsniedz esošo līgumu peļņas robežas.
- 2023. gada dati rāda, ka minimālais uzcenojums būtu 14 €/MWh saules enerģijai un 10 €/MWh vēja enerģijai, kas sadārdzinās patērētāju izmaksas un palielinās riskus.

7. Pretēja motivācija:

- Sistēma rada stimulu lielākam nebalansam, jo mazāka nebalansa situācijā €/MWh izmaksas palielinās. Tas ir pretrunā tirgus stabilizācijas mērķiem.

Priekšlikumi metodikas uzlabošanai

1. Izvērtēt līdzsvarotāku izmaksu sadales modeli:

- Balansēšanas izmaksas jāpiešķir proporcionāli nebalansa veidošanā iesaistīto tirgus dalībnieku atbildībai, ņemot vērā to ietekmi uz sistēmu.
- Nodrošināt taisnīgus nosacījumus, kas vienlaikus saglabā konkurētspēju un veicina mazāku tirgus dalībnieku iesaisti.

2. Veicināt caurredzamību un prognozējamību:

- Noteikt skaidras un prognozējamās tarifu robežas, kas balstītas uz līdzīgu praksi reģionā (piemēram, Ziemeļvalstu pieejā, 1–2 €/MWh līmenī).
- Ieviest regulārus pārskatus par tarifu izmaiņām un metodikas darbību, lai samazinātu tirgus dalībnieku neskaidrību.

3. Veikt detalizētu ietekmes analīzi:

- Pirms jaunu tarifu vai metodoloģijas ieviešanas veikt visaptverošu ietekmes analīzi, aptverot:
 - Sociālās sekas (enerģijas cenu ietekme uz gala patērētājiem).
 - Ekonomisko ietekmi (uzņēmumu konkurētspēju un investīciju klimatu).
 - Ietekmi uz atjaunojamo energoresursu ražotājiem, lai mazinātu finansiālo slogu un saglabātu saskaņu ar ES Zaļā kursa mērķiem.

4. Atbalsts atjaunojamās enerģijas ražotājiem:

- Pārskatīt atjaunojamās enerģijas ražotāju balansēšanas nosacījumus, lai samazinātu disproporcionālo slogu.
- Apsvērt kompensācijas mehānismus, kas veicinātu atjaunojamās enerģijas attīstību, saglabājot to konkurētspēju.

5. Ieviest vienotu stimulu sistēmu:

- Izstrādāt motivācijas mehānismu, kas mudinātu tirgus dalībniekus optimizēt savus balansēšanas procesus, vienlaikus novēršot paradoksālus stimulus (piemēram, izdevīgumu lielākam nebalansam).
- Pārskatīt izmaksu sadales modeli, lai panāktu vienotu ieguvumu visai sistēmai.
- Lai saglabātu Latvijas valsts konkurētspēju potenciālo investoru acīs, aicinām ieviest vienotu sistēmu visās Baltijas valstīs, lai izslēgtu scenāriju, ka investīciju kapitāls aizplūst uz to Baltijas valsti, kurā ir pateicīgāki nosacījumi.

6. Veidot regulāru dialogu ar nozares dalībniekiem:

- Nodrošināt aktīvu komunikāciju ar tirgus dalībniekiem, veidojot darba grupas, kas analizētu metodikas ietekmi un piedāvātu uzlabojumus.

Secinājumi

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai būtu rūpīgi jāizvērtē priekšlikuma ietekme uz tirgus dalībniekiem, atjaunojamās enerģijas attīstību un patērētājiem. Aicinām nepieņemt priekšlikumu pašreizējā redakcijā, jo tas var radīt konkurences izkropļojumus un nesaskan ar Enerģētikas likuma un ES Zaļā kursa mērķiem. Tā vietā nepieciešams izstrādāt līdzsvarotu un caurspīdīgu metodiku, kas veicinātu tirgus efektivitāti, mazinātu negatīvo ietekmi uz mazajiem tirgus dalībniekiem un stimulētu ilgtspējīgas investīcijas enerģētikas sektorā.

Ar cieņu,

/dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu/

Māris Avotiņš
Uzņēmuma vadītājs
SIA Alexela